

STOWARZYSZENIA IBEROAMERYKAŃSKICH SZKÓŁ I WYDZIAŁÓW PRAWA W KONTEKŚCIE GLOBALIZACJI

Wiesław Bar

Katedra Prawa Kanonizacyjnego i Sakramentów Świątych
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Streszczenie. W 1960 r. w szkołach wyższych całego świata kształciło się 13 mln osób, w 2005 r. dziesięć razy więcej – 137 mln, w tym ok. 12 mln w krajach Ameryki Łacińskiej i Karaibów. Szkolnictwo wyższe na kontynencie amerykańskim datuje się od 1538 r. Obecnie jego instytucje stają przed szansami, które daje globalizacja, ale niekiedy wobec zagrożeń, które też niesie. Dla odpowiedzi na jej wyzwania, uniwersytety i wydziały według kierunków kształcenia współpracują także w ramach sformalizowanych unii, stowarzyszeń, sieci, itp. Najliczniejszą jest Unia Uniwersytetów Ameryki Łacińskiej (La Unión de Universidades de América Latina), istniejąca od września 1949 r., od lat uznawana jest przez UNESCO jako regionalny organ doradczy i konsultacyjny.

Sformalizowana współpraca wydziałów i szkół prawa istnieje od dwudziestu lat w ramach Stowarzyszenia Wydziałów, Szkół i Instytutów Prawa Ameryki Łacińskiej (Asociación de Facultades, Escuelas e Institutos de Derecho de América Latina). Od 5 lat działa nowe stowarzyszenie – „Sui Iuris” – Stowarzyszenie Iberoamerykańskie Wydziałów i Szkół Prawa (Sui Iuris. Asociación Iberoamericana de Facultades y Escuelas de Derecho), z siedzibą w Madrycie.

Po ich zaprezentowaniu, autor zauważa, że mają one charakter regionalny i są realizowane w bliskim kręgu kulturowym, co ułatwia współpracę. Podkreśla jednak, że świadomość jej istnienia, poznawanie wybranych rozwiązań, i nas może inspirować, czy wspomagać w realizacji już przyjętych planów, a jednocześnie uwalniać od postrzegania (a może nawet kształtowania) procesu reform jako narzędzia eliminacji, rywalizacji, „walki o byt”.

Słowa kluczowe: wydziały prawa, Ameryka Łacińska, stowarzyszenie, AFEIDAL, UDUAL, Sui Iuris AIFED

Cechą społeczności iberoamerykańskich jest stowarzyszanie się. Wyrazem tego są liczne bractwa, unie, stowarzyszenia, poczynając od grup sąsiedzkich, ulic, dzielnic, etc.¹ Nieodłącznym elementem jest utrzymywanie więzi, tworzenie ich sieci, także w obszarze edukacji wyższej², której początki

¹ A. Figueira Simoes, *La verdadera dinámica social*, wyd. 2, Síntesis, Caracas 1994, s. 75–89.

² Synteza tychże, organizowanych przez UNESCO-IESALC: D. Ramos Torres, P. Henríquez Guajardo, *Los encuentros de redes universitarias y consejos de rectores de América Latina*

sięgają tam 1538 r.³ Najliczniejszą organizacją jest Unia Uniwersytetów Ameryki Łacińskiej (La Unión de Universidades de América Latina – UDUAL)⁴, istniejącą od prawie 70 lat. We wrześniu 1949 r. w Gwatemali, na Uniwersytecie św. Karola, odbył się pierwszy kongres uniwersytetów latynoamerykańskich. Wtedy też, 22 września, utworzono wspomnianą Unię. Ta organizacja pozarządowa, od ponad 20 lat uznawana przez UNESCO jako regionalny organ doradczy i konsultacyjny, skupia obecnie ponad 180 uniwersytetów z 22 krajów Ameryki Łacińskiej⁵, uczestnicząc w procesach transformacji szkolnictwa wyższego⁶. Specyfiką tego regionu są też duże uniwersytety publiczne, co zostało nazwane *macrouiversidades*, od 2003 r. tworzące sieć⁷.

Z kolei sformalizowana współpraca wydziałów i szkół prawa istnieje od dwudziestu lat – Stowarzyszenie Wydziałów, Szkół i Instytutów Prawa Ameryki Łacińskiej (Asociación de Facultades, Escuelas e Institutos de Derecho de América Latina – AFEIDAL). Od pięciu lat działa nowe stowarzyszenie – mniej liczebne, ale na poszerzonym terytorium, co wyraża już nazwa – „Sui Iuris” – Stowarzyszenie Iberoamerykańskie Wydziałów i Szkół Prawa (Sui Iuris. Asociación Iberoamericana de Facultades y Escuelas de

y el Caribe, UNESCO-IESALC, Bogotá 2014. Wspomnieć również wypada Organizację Państw Ibero-Amerykańskich ds. Edukacji, Nauki i Kultury (Organización de Estados Iberoamericanos para la Educación, la Ciencia y la Cultura – OEI), która powstała w 1985 r., z siedzibą w Madrycie; skupia 24 państwa. Zob. oficjalną stronę: www.oei.es [dostęp: 1.10.2017]. Również wiele programów unijnych realizowanych jest ze szkołami i instytutami Ameryki Łacińskiej, w tym Programa de cooperación regional en educación superior entre la Unión Europea y América Latina, zob. H. Medrano, *Programas para la cooperación y el desarrollo de la Educación en la Unión Europea*, 2014, w: <http://slideplayer.es/slide/1113778> [dostęp: 1.10.2017]; M. Xiomara Zarur, *Integración regional e internacional de educación superior en la América Latina y el Caribe*, w: *Tendencias de la Educación Superior de América Latina y el Caribe*, red. A.L. Gazzola, A. Didriksson, IESALC-UNESCO, Caracas 2008, s. 179–240.

³ Zob. W. Bar, *Z dziejów najstarszego uniwersytetu Ameryki Północnej*, „Teki Komisji Prawniczej. Oddział PAN w Lublinie” t. VI (2013), s. 5–6. O aktualnym stanie edukacji wyższej w Ameryce Łacińskiej oraz tendencjach zob: F. Lopez Segrera, *Tendencias de la educación superior en el mundo y en América Latina y el Caribe*, “Avaliação” (Campinas) vol. 13, no. 2, Sorocaba June 2008, w: http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1414-40772008000200003 [dostęp: 1.10.2017].

⁴ Zob. stronę: www.udual.org [dostęp: 1.10.2017].

⁵ Zob. Acerca de, www.udual.org/acerca.html [dostęp: 1.10.2017].

⁶ Zob. C. Rama, M. Cevallos, *Nuevas dinámicas de la regionalización universitaria en América Latina*, “Magis. Revista Internacional de Investigación en Educación” 8 (17) 2016, s. 99–134, doi: 10.11144/Javeriana.m8-17.ndru; C. Rama, *Los nuevos modelos universitarios en América Latina*, Magro, UDE, Montevideo 2013; F. Lopez Segrera, *Tendencias de la educación superior*.

⁷ C. Rama, *Las macrouiversidades en América Latina en el Siglo XXI*, 2002, w: <https://eco.mdp.edu.ar/cendocu/repositorio/00081.pdf> [dostęp: 1.10.2017]. Zob. *Red de macro universidades de América Latina y el Caribe*, www.redmacro.unam.mx [dostęp: 1.10.2017].

Derecho – AIFED). Zostaną one zaprezentowane poniżej. Oczywiście istnieją również inne zrzeszenia, poczynając od szczebla stanowego czy krajowego.

I. STOWARZYSZENIE WYDZIAŁÓW, SZKÓŁ I INSTYTUTÓW PRAWA AMERYKI ŁACIŃSKIEJ (ASOCIACIÓN DE FACULTADES, ESCUELAS E INSTITUTOS DE DERECHO DE AMÉRICA LATINA – AFEIDAL)

Wśród afiliowanych do Unii Uniwersytetów Ameryki Łacińskiej organizmów kooperacji i studiów znajduje się Stowarzyszenie Wydziałów, Szkół i Instytutów Prawa Ameryki Łacińskiej (AFEIDAL – UDUAL)⁸. Właśnie wkracza w 20. rok działalności i jest jedynym stowarzyszeniem w Ameryce Łacińskiej, które skupia ponad 200 członków.

Siedzibą statutową jest Miasto Meksyk (Dystrykt Federalny); mogą też powstawać okręgi regionalne obejmujące różne kraje z Ameryki Łacińskiej i Karaibów.

Statut – *Estatuto de la Asociación de Facultades, Escuelas e Institutos de Derecho de América Latina (AFEIDAL)* – został przyjęty w mieście Santa Fé (Bogota, Kolumbia) dnia 13 listopada 1998 r.⁹

W trzynastu punktach art. 3 wylicza cele Stowarzyszenia. Są nimi m.in.: sprzyjanie i wspieranie stałego związku Wydziałów, Szkół i Instytutów Prawa w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach (konsolidacja ich przy prezentowaniu wspólnych stanowisk regionu, troska o równe traktowanie, zwłaszcza w negocjacjach i przy zawieraniu traktatów z krajami rozwiniętymi, spoza regionu oraz międzynarodowych instytucji edukacyjnych); wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań do współczesnej edukacji w zakresie prawa, odpowiednich dla czasu i regionów, z troską o przyszłe pokolenia; oparcie i ugruntowanie struktur edukacyjnych na pięciu filarach: poznać, wiedzieć, jak wykonać, jak żyć razem, być, nieustannie kształcić się; formować profesjonalne kadry, zarówno w zakresie wykorzystania zdobyczy nauk i technologii, jak też w postawie solidarności; rozwijanie interdyscyplinarnych badań prawniczych dla poszerzenia horyzontów wiedzy, służącej społecznościom narodowym i regionalnym; implantacja lub rewizja programów studiów.

Członkami zwyczajnymi Stowarzyszenia są (mogą być) instytucje szkolnictwa wyższego, kształcące w zakresie prawa w krajach Ameryki Łacińskiej i Karaibów, reprezentowane przez ich rektorów, dyrektorów czy dziekanów wydziałów prawa, dyrektorów instytutów badań prawniczych czy pełniących funkcje im odpowiadające. Do Stowarzyszenia mogą też przystąpić narodowe

⁸ Zob. stronę: <http://www.anfade.org.mx> [dostęp: 1.10.2017].

⁹ *Estatuto de la Asociación de Facultades, Escuelas e Institutos de Derecho de América Latina (AFEIDAL)*, w: <http://www.anfade.org.mx/afeidal/docs/EstatutoAFEIDAL.pdf> [dostęp: 1.10.2017].

stowarzyszenia tego typu instytucji, o ile znajdują się na terytorium wyżej wskazanym (art. 7).

Członkami zwyczajnymi zostały instytucje, które były uczestnikami zebrania w Bogocie, o ile pochodziły z Ameryki Łacińskiej lub Karaibów, złożyły deklarację przystąpienia oraz zobowiązały się wiernie zachowywać statuty (art. 9 lit. a-b). Członkowie fundatorzy otrzymali 6 miesięcy na spełnienie innego wymogu, określonego w art. 9 lit. c: przedstawienie dokumentów o historii instytucji edukacyjnej, wskazujących na zasady, cele ogólne oraz zawierających wykazy kadry profesorskiej, plany, programy studiów i stosowane środki nauczania (metody i techniki). Status członków fundatorów mogły też uzyskać instytucje, które przystąpiły do stowarzyszenia do 31 maja 1999 r. Pozostałe są uznawane za członków przyjętych¹⁰ (zob. przepisy przejściowe, art. 2-3). Wszyscy są zobowiązani do wnoszenia składki, określonej przez Radę Zarządzającą, a zaaprobowanej przez Zgromadzenie Generalne (art. 9 lit. d).

Członkami dobroczyńcami mogą być osoby moralne i fizyczne, wspierające ekonomicznie lub w inny sposób cele Stowarzyszenia, po uprzednim sformułowaniu opinii przez Komisję Godności i Słuszności (art. 6, art. 11; procedura: zob. art. 12).

Członkami honorowymi mogą zostać jednostki edukacyjne lub osoby z jakiegoś kraju Ameryki Łacińskiej lub Karaibów, nie posiadające jej narodowości, które wykonywały nadzwyczajną pracę edukacyjną, prowadziły badania nad prawem, służyły wspólnocie narodowej lub międzynarodowej. Z wnioskiem może wystąpić Rada Zarządzająca, a próbuje go zaś Zgromadzenie Generalne (art. 13).

Aktywność, jak i pola zainteresowań Stowarzyszenia, wyraża problematyka podejmowana w części naukowej refleksji na dorocznych zjazdach: nauczanie i badania w prawie latynoamerykańskim wobec wyzwań przyszłego wieku (1999, Meksyk); systemy i formy kooperacji w nauczaniu prawa (2001, Peru); nowe obszary w edukacji prawniczej (bioetyka, prawo środowiska, prawa człowieka, informatyka prawnicza, mediacje i arbitraż; 2002, Ekwador); wyzwania globalizacyjne dla nauczania prawa w Ameryce Łacińskiej (2003, Meksyk); latynoamerykańska wizja edukacji dla wykształcenia adwokata XXI w. (2004, Kolumbia); prawa człowieka jako oś w nauczaniu i badaniach prawniczych (2005, Gwatemala); prawo i polityka w Ameryce Łacińskiej (2006, Ekwador); formacja adwokata w Ameryce Łacińskiej: wyzwanie akredytacji (2007, Chile); akredytacja międzynarodowa (cz. II: 2008, Meksyk; cz. III: 2009, Nikaragua); autonomia uniwersytecka: wyzwania i obrona (2010, Kolumbia); mobilność naukowców i studentów (2011, Chile); nauczanie, badanie i dyfuzja prawa konstytucyjnego w Ameryce Łacińskiej (2012, Ekwador); prawo do integracji, strefy wolnego handlu i wspólny rynek (2013, Meksyk); znaczenie

¹⁰ *Recvisitos de admisión a la AFEIDAL*, w: <http://www.anfade.org.mx/afeidal/docs/RequisitosAFEIDAL.pdf> [dostęp: 1.10.2017].

nauki historii prawa; relacje prawa z: antropologią i historią, literaturą i socjologią, polityką i ekonomią (2014, Peru); badania i kształcenie w metodach alternatywnych rozwiązywania konfliktów (2016, Kolumbia); procesy ustne w systemach prawnych Ameryki Łacińskiej i Karaibów (2017, Boliwia).

Każde ze spotkań kończyło się sformułowaniem deklaracji, związanej z przeprowadzoną dyskusją. Zwraca uwagę podejmowanie tematów aktualnych, uwzględniających potrzeby przyszłe, niekiedy kontekstowo związanych z miejscem obrad (np. w Boliwii stwierdzono, że procesy ustne stanowią 90% wszystkich, zarówno w sprawach karnych, jak i cywilnych; kwestie wojny i pokoju oraz rozwiązywania konfliktów w Kolumbii).

Spośród powyższych, przywołajmy szerzej XII kongres, odbywający się w 2011 r. na Wydziale Prawa Uniwersytetu Katolickiego w Chile. W ramach rozważań nad mobilnością w badaniach i edukacji prawniczej podejmowano kwestie homologacji podstawowych materii nauczania, profilu nauczyciela i badacza oraz oficjalnego uznawania materii kształcenia przy wymianie studentów, wreszcie sformułowano wspólne reguły wymiany akademickiej (kadry i studentów). W deklaracji (*Declaración de Concepción 2011*)¹¹ zgodzono się, że istnieje konieczność nowej edukacji i formacji akademickiej – prawniczej i kulturalnej, zgodnie z procesami globalizacyjnymi. Dlatego zobowiązano się wspierać mobilność nauczycieli i studentów nie tylko na terytorium Ameryki Łacińskiej, internacjonalizację systemów edukacyjnych, znacząco bardziej otwartych w kształceniu, badaniach, kierowaniu i dyfuzji kultury. Mobilność ta przyczyni się do budowania wspólnej myśli, a więc tożsamości Ameryki Łacińskiej i Karaibów, jedności narodów, podniesienia jakości kształcenia, lepszego wykorzystania zasobów ludzkich i ekonomicznych. Wskazano na 3 początkowe bariery dla wymiany: brak unormowań w zakresie zbieżności programów studiów dla efektywnej realizacji mobilności studentów, wymóg wiz obowiązujący w wielu krajach, brak określenia mechanizmów finansowania mobilności. Postanowiono w tym zakresie działać, by zgodnie z celami Stowarzyszenia „stymulować mobilność profesorów, badaczy i studentów w celu wsparcia procesu integracji ekonomicznej, edukacyjnej i kulturalnej krajów regionu” (art. 3 pkt IX). Zgodzono się, by proces mobilności akademickiej oprzeć na elementach wspólnych Ameryki Łacińskiej – historii, kultury, języka, systemu prawnego, z uwzględnieniem globalizacji. Poza przygotowaniem rozwiązań obalających wspomniane przeszkody, postanowiono rozwinąć aktywności służące ciągłej edukacji, włączając w nią profesorów wizytujących, dla wzmocnienia formacji integralnej alumnów w perspektywie międzynarodowej. Zdecydowano o utworzeniu strony elektronicznej

¹¹ Asociación de Facultades, Escuelas e Institutos de Derecho de America Latina (AFEIDAL), *Declaración de Concepción 2011 a la Comunidad Juridica Latinoamericana*, w: <http://www.anfade.org.mx/afeidal/docs/declaratorias/2011DeclaratoriadeConcepcionChile.pdf> [dostęp: 1.10.2017].

badaczy i mobilności, dla poznawania się i przedkładania ofert, jak też sieci czasopism wydawanych przez instytucje członkowskie. Rząd Meksykańskich Stanów Zjednoczonych zaoferował stronę i bazy danych dla wsparcia badań porównawczych prowadzonych przez Stowarzyszenie i poszczególne instytucje członkowskie¹².

Stowarzyszenie współorganizuje również kursy dla podniesienia kwalifikacji kadry dydaktycznej. Na przykład w 2014 r., wraz z Międzynarodowym Instytutem Akredytacji Prawniczych (IIDEA), organizowało kurs przygotowania i aktualizacji akredytacji międzynarodowych¹³.

II. „SUI IURIS” – STOWARZYSZENIE IBEROAMERYKAŃSKIE WYDZIAŁÓW I SZKÓŁ PRAWA (SUI IURIS. ASOCIACIÓN IBEROMAERICANA DE FACULTADES Y ESCUELAS DE DERECHO – AIFED)

Idea ściślejszej współpracy wydziałów prawa uniwersytetów i innych szkół prawniczych z Półwyspu Iberyjskiego i Ameryki Łacińskiej zaowocowała spotkaniem w Barcelonie w 2010 r. (dnia 19 marca podpisano Deklarację Barcelońską), a rok później w Santiago de Chile. Podczas tych zebrań wypracowano formułę stowarzyszenia „Sui Iuris” – Stowarzyszenie Iberoamerykańskie Wydziałów i Szkół Prawa. Trzecie spotkanie (12-14 kwietnia 2012 r.) w Mieście Meksyk i Guadalajarze zgromadziło 25 dziekanów i innych przedstawicieli z czterech uniwersytetów z Hiszpanii i szesnastu prestiżowych z Ameryki Łacińskiej¹⁴. Kraj gospodarzy był reprezentowany przez Autonomiczny Uniwersytet Narodowy Meksyku (UNAM), Uniwersytet Guadalajara, Autonomiczny Instytut Technologiczny Meksyku oraz Instytut Technologiczny i Studiów Wyższych z Monterrey. Z Argentyny – reprezentowane były trzy uniwersytety: z Buenos Aires, San Andrés, Torcuata Tella z Buenos Aires; z Chile – Uniwersytet Diego Portales, z Valparaíso oraz Papieski Katolicki Uniwersytet z Valparaíso; z Brazylii dwa – Fundacja Getulio Vargas z Ríó de Janeiro oraz Papieski Katolicki São Paulo; z Peru – Uniwersytet Pacyfiku oraz Papieski Katolicki Uniwersytet

¹² Tamże. Zob. D. Samoilovich, *Senderos de innovación*, w: *Tendencias de la Educación*, s. 319–380; E. Villanueva, *Sistemas de acreditación y evaluación de la educación superior en América Latina y el Caribe*, w: *Tendencias de la Educación*, s. 297–318; L.A. Riveros, *Retos y dilemas sobre el financiamiento de la educación en América Latina y el Caribe*, w: *Tendencias de la Educación*, s. 381–404.

¹³ *Convocatoria*, w: <http://www.anfade.org.mx/afeidal/docs/ActividadesAFEIDAL/ConvocatoriaCursoAcreditadores2014.pdf> [dostęp: 1.10.2017].

¹⁴ *Nueva asociación iberoamericana de facultades de derecho*, w: <http://www.uab.cat/web/noticias/detalle-de-una-noticia/nueva-asociacion-iberoamericana-de-facultades-de-derecho-1099409749848.html?noticiaid=1335336761503> [dostęp: 1.10.2017].

Peru; z Kolumbii – Narodowy Uniwersytet Kolumbii i z Wenezueli – Uniwersytet Metropolitalny z Caracas. Z Hiszpanii przybyli przedstawiciele Autonomicznego Uniwersytetu z Madrytu, Uniwersytetu Pompeu Fabra, Uniwersytetu Karola III i Autonomicznego Uniwersytetu z Barcelony.

Dnia 12 kwietnia 2012 r. przygotowano akt założycielski Stowarzyszenia „Sui Iuris. Asociación Iberoamericana de Facultades y Escuelas de Derecho (AIFED)”, który podpisali przedstawiciele wszystkich reprezentowanych szkół wyższych (22 z Ameryki Łacińskiej i 4 z Hiszpanii). Dołączył też jeden uniwersytet portugalski (Coimbra).

Akt fundacyjny przyjęty został rok później w czasie posiedzenia zorganizowanego na Wydziale Prawa Papieskiego Katolickiego Uniwersytetu w Río de Janeiro (Brazylia). Wtedy też postanowiono, że Stowarzyszenie będzie zarejestrowane w Hiszpanii, w trybie przewidzianym przez ustawę organiczną 1/2002, z 22 marca. Na siedzibę wybrano Wydział Nauk Społecznych i Prawnych Uniwersytetu Karola III w Madrycie (Universidad Carlos III de Madrid). Jednomyślnie przyjęto statuty, będące aneksem do aktu fundacyjnego, wybrano pierwszy zarząd złożony z siedmiu osób.

Wymagane dokumenty przedstawione zostały w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych Królestwa Hiszpanii 6 listopada 2013 r. Dnia 11 lutego 2014 r. dokonano konstytutywnego wpisu do narodowego rejestru stowarzyszeń (Grupo: 1; sección: 1; nr 604662)¹⁵.

Na początku określono siedem celów Stowarzyszenia, z możliwością formułowania dalszych. Ma być ono forum dialogu i otwartej, niezależnej dyskusji nad kwestiami prawnymi i odnoszącymi się do edukacji prawniczej. Ma mobilizować do poprawy sytuacji wydziałów prawa i szkół prawa w Iberoameryce oraz warunków edukacji prawniczej. Chce wspomagać mobilność studentów i kadry nauczającej, promować współpracę i kreować wspólne grupy badawcze; doprowadzić do wydawania czasopisma prawniczego o znaczeniu międzynarodowym i stworzyć sieć wymiany dorobku naukowego; wspierać w akredytacji wydziały i szkoły prawa; współpracować z organizacjami o podobnych celach, także spoza terytoriów zakreślonych w statucie (art. 5). Jako terytorium działania podano Hiszpanię, Portugalię i kraje iberoamerykańskie (art. 3).

W art. 6 Statutu podano sposoby osiągania wymienionych celów, stosownie do posiadanych zasobów i okoliczności (lit. a-j). Poniżej wskazanych zostanie kilka, najbardziej znaczących, przynoszących największe korzyści instytucjom członkowskim, ich pracownikom i studentom.

¹⁵ *Registro Nacional de Asociaciones*, Sección: Asociaciones, Número nacional 604662: <https://sede.mir.gob.es/infrontal/webasocia2.html> [dostęp: 27.10.2017]; tryb rejestracji zob.: J.R. Rojas Juárez, *Guía de Asociaciones*, ed. 2, Ed. Ministerio de Interior, Subdirección General de Asociaciones, Archivos y Documentación, Madrid 2017.

Realizacji zadań sprzyjają coroczne spotkania, dedykowane konkretnym zagadnieniom. I tak, w czasie wspomnianego czwartego – w maju 2013 r. – przyjęto podstawy programu mobilności studentów, a rok później – w kwietniu 2014 r. – w Limie zatwierdzono tenże. Z kolei w 2015 r. – w Buenos Aires, w czasie VI szczytu – aprobowano podstawy programu mobilności kadry naukowej i dydaktycznej. VII spotkanie na Uniwersytecie Andów w Bogocie (maj 2016) poświęcono sprawiedliwości i pokojowi. Ostatnie zaś – w maju 2017 r. – odbyło się w Madrycie na Uniwersytecie Autonomicznym i Karola III. Poświęcone było treściom nauczania prawa, metodologii w jego nauczaniu, z uwzględnieniem internacjonalizacji i praktyk zawodowych oraz innowacyjności, w tym klinikom prawa, Mouts Courts, nauczaniu na odległość i doświadczeniom w kształceniu on-line.

Program mobilności został uznany za priorytetowy w dobie globalizacji i jest realizowany od 2015 r. Istnieje specjalny komitet, który wydał przewodnik do Programu Mobilności Studentów Sui Iuris (Guía del Programa de Movilidad de Estudiantes Sui Iuris), by ułatwić aplikację i realizację projektu. Program mobilności kadry akademickiej domaga się od wydziału czy szkoły prawa przyjęcia każdego roku przynajmniej jednego pracownika z instytucji członkowskich Sui Iuris, na okres do 6 miesięcy, w celu prowadzenia badań, według projektu wcześniej uzgodnionego.

W czasie VI spotkania w Buenos Aires (kwiecień 2015 r.), koordynację sieci czasopism powierzono Wydziałowi Prawa Papieskiego Katolickiego Uniwersytetu Peru; podczas następnego (maj 2016, Bogota), przedstawiono pierwszą bazę źródłową czasopism w sieci stowarzyszenia. Drugi doroczny raport (z maja 2017) poświęcono nowym normom Latindex z września 2016 r., określającym parametry jakościowe wydawnictw – 33 kryteria, w przypadku elektronicznych – 36. Wejdą one w życie od 2018 r. Aktywność w tej materii ma duże znaczenie, gdyż w Bazie danych Latindex znajduje się najwięcej czasopism Sui Iuris – 49, spośród 237 wydawanych. W związku z wymaganymi zmianami w portalach czasopism, cechach publikowanych artykułów, organizacyjnych w organach redakcji (1/3 i więcej członków z instytucji zewnętrznych), jak też w procesie wydawniczym, stowarzyszenie będzie wspomagać wydawców poprzez wskazywanie nauczycieli i badaczy, stosownie do kompetencji, mogących uczestniczyć w radach i komitetach czasopism w Sieci, czuwać nad inkorporacją międzynarodowych standardów etycznych oraz formować według nich nauczycieli, badaczy i studentów¹⁶.

¹⁶ Zob. A.V. Silves, M.G. Rodríguez, *Segundo Informe anual sobre la Red de Revistas de la Asociación Iberoamericana de Facultades y escuelas de Derecho*, Facultad de Derecho PUCP, Lima 2017.

ZAKOŃCZENIE

W dobie reform w polskim szkolnictwie wyższym, dotykającym także studiów w dziedzinie prawo, stanowienia nowych kryteriów parametryzacji i kategoryzacji jednostek naukowych, uwzględniających m.in. mobilność międzynarodową, warto sięgać do doświadczeń innych państw, a także szkół i uniwersyteckich wydziałów prawa, współpracujących w ramach różnych stowarzyszeń i sieci. Zaprezentowane formuły współpracy, mają charakter regionalny, realizowane są w bliskim kręgu kulturowym, co ją ułatwia. Jednak świadomość istnienia tychże, poznawanie wybranych rozwiązań, i nas może inspirować, czy wspomagać w realizacji już przyjętych planów, a jednocześnie uwalniać od postrzegania (a może nawet kształtowania) procesu reform jako narzędzia eliminacji, rywalizacji, „walki o byt” ... Wiedziony doświadczeniem sprzed lat¹⁷, ufam, że zwrócenie uwagi na kwestię stowarzyszania się instytucji akademickich, kształcących w zakresie prawa, będzie miało znaczenie nie tylko poznawcze.

PIŚMIENNICTWO

- Bar, Wiesław. 2007. „*Latynoamerykańskie Zrzeszenie Wolności Religijnej*.” W *Funkcje publiczne związków wyznaniowych. Materiały III Ogólnopolskiego Sympozjum Prawa Wyznaniowego (Kazimierz Dolny, 16-18 maja 2006)*, red. Artur Mezglewski, 457–468. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Bar, Wiesław. 2013. „Z dziejów najstarszego uniwersytetu Ameryki Północnej.” *Teka Komisji Prawniczej. Oddział PAN w Lublinie* 6:5–15.
- Figueira Simoes, Antonio. 1994. *La verdadera dinámica social*. Wyd. 2. Caracas: Síntesis.
- Lopez Segrera, Francisco. 2008. “Tendencias de la educación superior en el mundo y en América Latina y el Caribe.” *Avaliação (Campinas)* 13(2). In http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1414-40772008000200003 [dostęp: 1.10.2017].
- Medrano, Hilario. 2014. “Programas para la cooperación y el desarrollo de la Educación en la Unión Europea.” In <http://slideplayer.es/slide/1113778> [dostęp: 1.10.2017].
- Rama, Claudio, and Marcelo Cevallos. 2016. “Nuevas dinámicas de la regionalización universitaria en América Latina.” *Magis. Revista Internacional de Investigación en Educación* 8(17):99–134. Doi: 10.11144/Javeriana.m8-17.ndru
- Rama, Claudio. 2002. “Las macrouiversidades en América Latina en el Siglo XXI.” In <https://eco.mdp.edu.ar/cendocu/repositorio/00081.pdf> [dostęp: 1.10.2017].
- Rama, Claudio. 2013. *Los nuevos modelos universitarios en América Latina*. Montevideo: Magro, UDE.
- Ramos Torres, Débora, i Pedro Henríquez Guajardo. 2014. *Los Encuentros de Redes Universitarias y Consejos de Rectores de América Latina y el Caribe*. Bogotá: UNESCO-IESALC.

¹⁷ W. Bar, *Latynoamerykańskie Zrzeszenie Wolności Religijnej*, w: *Funkcje publiczne związków wyznaniowych. Materiały III Ogólnopolskiego Sympozjum Prawa Wyznaniowego (Kazimierz Dolny, 16-18 maja 2006)*, red. A. Mezglewski, Wydawnictwo KUL, Lublin 2007, s. 457–468; por. Polskie Towarzystwo Prawa Wyznaniowego, www.ptpw.pl [dostęp: 12.10.2017].

- Riveros, Luis A. 2008. "Retos y dilemas sobre el financiamiento de la educación en América Latina y el Caribe." In *Tendencias de la Educación Superior de América Latina y el Caribe*, edited by Ana L. Gazzola, and Axel Didriksson, 381–404. Caracas: IESALC-UNESCO.
- Rojas Juárez, José Rafael. 2017. *Guía de Asociaciones*. Ed. 2. Madrid: Ed. Ministerio de Interior, Subdirección General de Asociaciones, Archivos y Documentación.
- Samoilovich, Daniel. 2008. "Senderos de innovación." In *Tendencias de la Educación Superior de América Latina y el Caribe*, edited by Ana L. Gazzola, and Axel Didriksson, 319–380. Caracas: IESALC-UNESCO.
- Silves, Abraham V., and Marco G. Rodríguez. 2017. *Segundo Informe anual sobre la Red de Revistas de la Asociación Iberoamericana de Facultades y Escuelas de Derecho*. Lima: Facultad de Derecho PUCP.
- Soto Arango, Diana et al. 2008. *Autonomía y modelos universitarios en América Latina*. Universidad de León.
- Villanueva, Ernesto 2008. "Sistemas de acreditación y evaluación de la educación superior en América Latina y el Caribe." In *Tendencias de la Educación Superior de América Latina y el Caribe*, edited by Ana L. Gazzola, and Axel Didriksson, 287–318. Caracas: IESALC-UNESCO.
- Xiomara Zarur, Miranda. 2008. "Integración regional e internacional de educación superior en la América Latina y el Caribe." In *Tendencias de la Educación Superior de América Latina y el Caribe*, edited by Ana L. Gazzola, and Axel Didriksson, 179–240. Caracas: IESALC-UNESCO.

ASSOCIATIONS OF IBERO-AMERICAN SCHOOLS
AND FACULTIES OF LAW IN THE GLOBALIZATION CONTEXT

Summary. In 1960 at universities all over the world were educated 13 million people, in 2005 ten times more – 137 million, including about 12 million in Latin American and Caribbean countries. Higher education in the American continent dates back to 1538. At the present time, its institutions are face the opportunities which globalization offers, but sometimes face threats that globalization also offers. For answers to the challenges of the globalization, according to the strategic education programmes, universities and faculties cooperate also in formalized unions, associations, networks, etc. The Union of Universities of Latin America (La Unión de Universidades de América Latina) is the most numerous, exists since September 1949, and for years recognized by UNESCO as a regional consultative and advisory body.

Formalized cooperation has faculties and schools of law has existed for twenty years in the Association of Faculties, Schools and Institutes of Law of Latin America (Asociación de Facultades, Escuelas e Institutos de Derecho de América Latina). A new association has been operating for 5 years – "Sui Iuris" – the Ibero-American Association of Faculties and Schools of Law (Sui Iuris. Asociación Iberoamericana de Facultades y Escuelas de Derecho) based in Madrid.

After presenting these associations, the author notes that they have a regional character and they are realized in a close cultural environment which facilitates their cooperation. He stresses however that awareness of the existence of cooperation, studying selected solutions can also inspire or help us in realization of already undertaken plans, and at the same time releasing from preception (and maybe even shaping) of the reform process as tool of elimination, rivalry, "the struggle for existence".

Key words: faculties of law, Latin America, association, AFEIDAL, UDUAL, Sui Iuris AIFED